

2026

Academic Spin-off Guide:

ЯК ІДЕЇ З УНІВЕРСИТЕТУ
СТАЮТЬ БІЗНЕСОМ

IP OFFICE

Український національний офіс
інтелектуальної власності та інновацій

IP&I Hub

Український національний офіс
інтелектуальної власності та інновацій

Перелік скорочень

ВОІВ – Всесвітня організація інтелектуальної власності

УКРНОІВІ – Державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (IP офіс)

ЗВО – заклад вищої освіти

НУ – наукова установа

IP-політика – Методичні рекомендації щодо політики у сфері інтелектуальної власності для закладів вищої освіти та наукових установ України

KPI (key performance indicators) – ключові показники ефективності

MIT – Массачусетський технологічний інститут

ETH Zurich – Федеральна вища технічна школа Цюриха

TUM – Технічний університет Мюнхена

EIC (European Innovation Council) – Європейська рада інновацій

EIF (European Investment Fund) – Європейський інвестиційний фонд

GII – Глобальний інноваційний індекс

MASC – Массачусетський академічний центр спін-оффів

Зміст

ВСТУП	04
МІЖ ТЕОРІЄЮ ТА РЕАЛІЗАЦІЄЮ: ПОНЯТТЯ «СПІН-ОФФУ» І ЙОГО РОЗВИТОК В УКРАЇНІ	07
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР УКРАЇНИ ЩОДО СТВОРЕННЯ АКАДЕМІЧНИХ СПІН-ОФФІВ НА ОСНОВІ ЗВО/НУ	19
СВІТОВА ПРАКТИКА: УСПІШНІ АКАДЕМІЧНІ СПІН-ОФФИ	31
ВИСНОВКИ	43

Вступ

Вступ

Наука та передові дослідження є головним рушієм глобальних економічних змін та технологічного прогресу. Фундаментальні відкриття, які ще вчора були лише гіпотезами, сьогодні є цінним нематеріальним активом, готовим до комерціалізації. Саме академічні спін-оффи — компанії, що виникають безпосередньо з університетських лабораторій та наукових інститутів, — є найбільш ефективним інструментом для перетворення цих знань на ринкову вартість. Їхнє створення та розвиток є нагальною потребою для забезпечення інноваційного розвитку та технологічного лідерства, оскільки вони виступають як високоефективний механізм передачі технологій, що дозволяє подолати фінансові та інші перешкоди, відомі як «долина смерті» між науковою лабораторією та ринком.

Стратегічна цінність академічних спін-оффів полягає у створенні окремої юридичної особи, що забезпечує капіталізацію людського та інтелектуального капіталу. Це дозволяє не просто ліцензувати, наприклад, патент, а вбудувати наявні знання та унікальну експертизу вчених-засновників безпосередньо в структуру компанії. Таким чином, безперервна участь винахідників у процесі розробки — від первинних досліджень до комерціалізації — стає нематеріальним активом надзвичайної ваги, що підвищує шанси на успіх та інвестиційну привабливість проекту.

З точки зору бізнесу та фінансів, спін-оффи мають велику перевагу у залученні інвестицій. Будучи незалежними компаніями, вони отримують прямий доступ до венчурного капіталу, бізнес-ангелів та спеціалізованих грантів, які націлені саме на інноваційні проекти ранніх стадій. Це дозволяє їм швидко нарощувати діяльність, залучати висококваліфіковані кадри та фінансувати дороговартісні етапи розробки — процеси, які є занадто повільними та обмеженими в рамках класичних академічних установ. Таким чином, спін-оффи не лише монетизують наукові здобутки, а й стають потужним економічним стимулом, створюючи високотехнологічні робочі місця.

Вступ

Проте, ключовим та найбільш складним юридичним аспектом є управління інтелектуальною власністю. Розуміння, дотримання законодавства в сфері інтелектуальної власності та узгодження ліцензійних угод між університетом (як первинним власником патенту) та новою компанією, яка прагне максимальної гнучкості, часто стають зоною конфлікту. Університети зазвичай вимагають частку в капіталі компанії як плату за передачу технології. Для академічного засновника, який прагне перетворити наукову розробку на успішний бізнес, глибоке розуміння юридичних, фінансових і організаційних процесів є ключем до уникнення конфліктів і досягнення комерційного успіху.

У контексті євроінтеграційних процесів та триваючої війни, для України критично важливо використовувати досвід зарубіжних країн щодо створення спін-оффів як інструмент економічного відновлення та інтеграції до європейського інноваційного простору. Засвоєння кращих міжнародних практик у сфері трансферу технологій та роботи з академічними розробками є не просто бажаним, а необхідним кроком для швидкої розбудови високотехнологічного сектору, що створює додану вартість та забезпечує стійкий розвиток країни.

Академічні спін-оффи — це не лише про комерціалізацію наукових розробок, а про модель нового мислення, що поєднує академічну допитливість із підприємницькою сміливістю. Вони формують покоління науковців, здатних не лише створювати знання, а й перетворювати їх на реальні рішення для суспільства та економіки. Саме тому глибоке розуміння механізмів створення академічних спін-оффів, принципів управління інтелектуальною власністю та побудови партнерських відносин між університетом і бізнесом стає ключовим елементом сучасної інноваційної політики. Цей гайд покликаний допомогти університетам, дослідникам і управлінцям перейти від теорії до практики — від ідеї в лабораторії до успішного бізнесу на ринку.

Між теорією та реалізацією: поняття «спін-оффу» і його розвиток в Україні

Між теорією та реалізацією: поняття «спін-оффу» і його розвиток в Україні

Коли наукова розробка досягає рівня технологічного прориву, або коли її успішне впровадження на ринок вимагає унікальної, нетипової бізнес-моделі та безпосередньої участі вчених-винахідників, недостатньо обійтися лише простою ліцензією чи одноразовою передачею патентних прав великій компанії. Саме в таких випадках, відповідно до кращих міжнародних практик трансферу технологій, найбільш ефективним та стратегічно вигідним рішенням стає створення академічного спін-оффу. Цей механізм являє собою високоорганізований підприємницький підхід, що передбачає заснування нової, незалежної компанії спеціально для цільової комерціалізації наукової розробки, зберігаючи при цьому зв'язок з університетом або науковою установою.

Хоча термін «спін-офф» поки що не визначений у законодавстві України, його розвиток є важливим елементом державної політики. Ця тенденція закріплена у Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року. Зокрема, Стратегічна ціль 1 передбачає пріоритетний розвиток інноваційної екосистеми в закладах освіти. Для досягнення цієї мети планується розробити систему організаційних, соціальних і фінансових заохочень для науковців, зокрема можливість ініціювати стартапи і створювати спін-офф компанії на основі розробок дослідницьких команд закладів вищої освіти та наукових установ.

Формування державної політики, спрямованої на стимулювання створення спін-оффів у ЗВО/НУ України, є критично необхідним і має стратегічне значення для економічного відновлення та підвищення конкурентоспроможності країни.

Між теорією та реалізацією: поняття «спін-оффу» і його розвиток в Україні

Питання формування державної політики, спрямованої на стимулювання створення спін-офів у ЗВО/НУ України, є надзвичайно актуальним з огляду на економічні та соціальні потреби. Згідно зі звітом, підготовленим Урядом України разом із Групою Світового банку, Європейською Комісією та ООН щодо оцінки збитків і потреб, що виникли внаслідок широкомасштабного вторгнення РФ за період з лютого 2022 по грудень 2024 (Rapid Damage and Needs Assessment, RDNA4), загальна сума збитків, завданих торгівлі та промисловості становить понад 17 млрд доларів США.

Більше вражає розмір втрат, який становить 213,9 млрд. доларів США. Оцінка охопила загалом 52 місяці, що включає 34 місяці з 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2024 року та додаткові 18 місяців до 30 червня 2026 року.

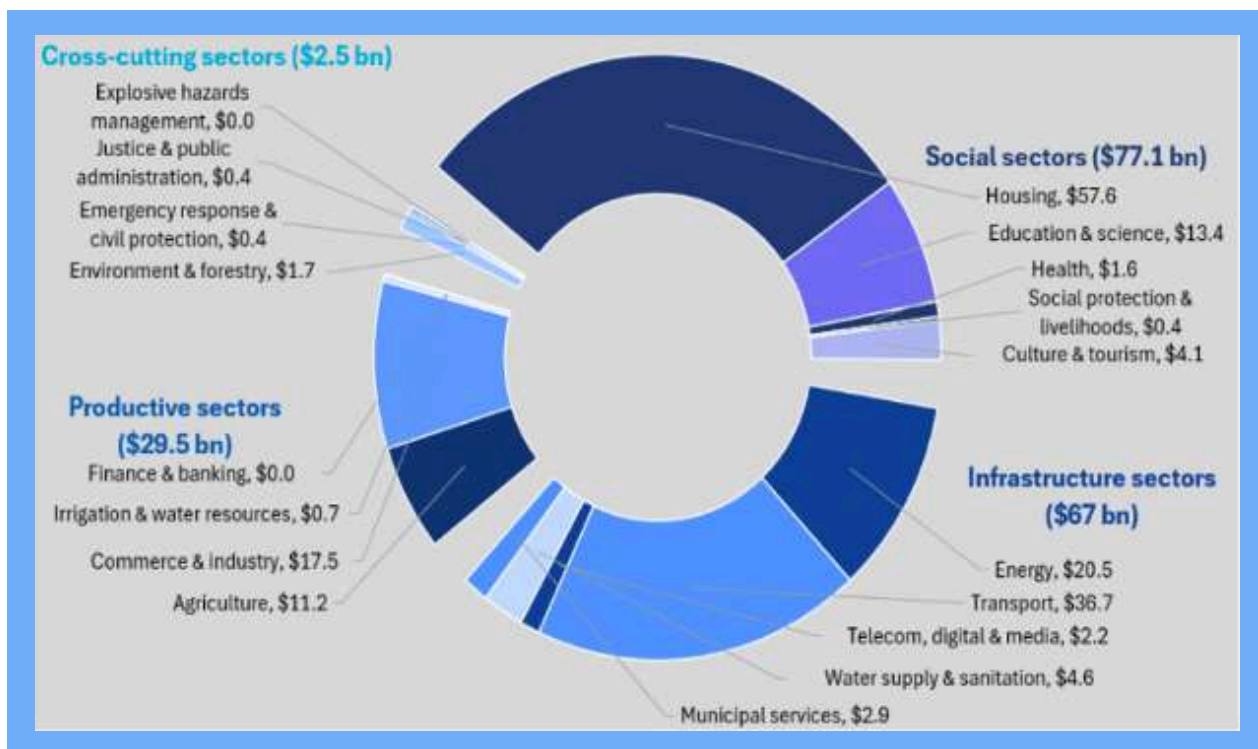

Рис. 1. Загальні збитки (млрд. доларів США). Значення наведені за період з 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2024 року
Джерело: [Rapid Damage and Needs Assessment, RDNA4](#)

Між теорією та реалізацією: поняття «спін-оффу» і його розвиток в Україні

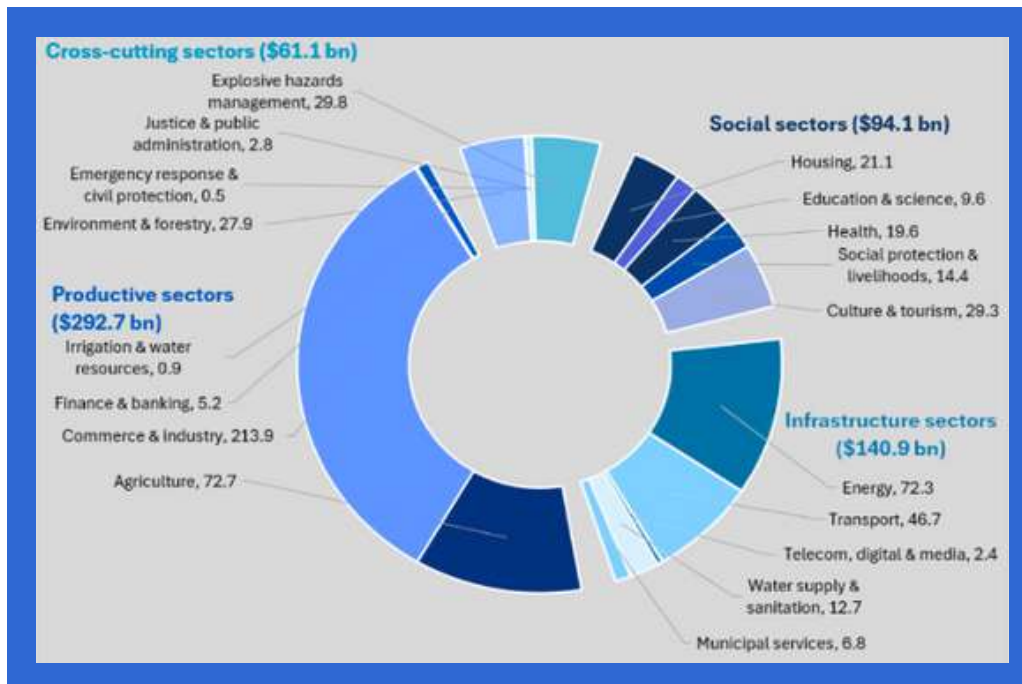

Рис. 2. Загальні втрати (млрд доларів США). Значення наведені за період з 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2024 року та додаткові 18 місяців до 30 червня 2026 року
Джерело: [Rapid Damage and Needs Assessment, RDNA4](#)

Держава ставить за пріоритет розвиток економіки, орієнтований на технологічний потенціал. Академічне підприємництво у формі спін-офвів є платформою для об'єднання інноваторів, науковців, молодих спеціалістів та бізнесу, що дозволяє швидко перетворити наукові ідеї на комерційні продукти, необхідні для відновлення.

Важливим наслідком запровадження такої діяльності ЗВУ/НУ є також і створення робочих місць, привабливих для потенційних співробітників. Згідно з інфляційним звітом НБУ за 3 квартал 2025 року з початку року пропозиція робочої сили зростає швидше, ніж попит, проте залишається дефіцит робочої сили, що стримує відновлення економіки. Створення наукоємних та інноваційних проєктів забезпечить насичення ринку праці пропозиціями кваліфікованої робочої сили. Необхідно створювати робочі місця для кваліфікованих фахівців, здатних займатися розробкою, впровадженням та реалізацією інноваційної продукції, адже це безпосередньо впливає на уповільнення міграційних процесів та насичення ринку праці потрібними спеціалістами.

Між теорією та реалізацією: поняття «спін-оффу» і його розвиток в Україні

Згідно з Глобальним інноваційним індексом 2024 (далі – GII), Україна посіла у рейтингу 60-те місце, опустившись на п'ять позицій у порівнянні з минулорічним звітом BOIB. Варто зазначити, що країна перевершила очікування щодо інноваційної активності, враховуючи рівень доходу (ВВП на душу населення), а також обсяги виробництва інноваційної продукції перевищують рівень інвестицій в інновації. Кількість дослідників, хоч і перевищує середньосвітовий рівень для країн з нижчим середнім рівнем доходів, але значно поступається лідерам інновацій (43 місце). Комерціалізація результатів досліджень також залишається слабкою (50 місце). Згідно з даними GII 2024, Україна займає 41-е місце серед країн за показником «Середнє витрачання на НДДКР трьох найбільших корпоративних інвесторів країни, млн. доларів США». Слабкі сторони, виявлені на основі GII 2024, вказують на необхідність посилення комерціалізації результатів досліджень, залучення корпоративних інвестицій та покращення інституційного середовища для підтримки інновацій.

Таким чином, зважаючи на колосальні економічні втрати, дефіцит кваліфікованих кадрів і низький рівень комерціалізації науки, розвиток спін-оффів є необхідним.

Втім необхідно зазначити, що Проект Закону України «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності» № 13715 від 29.08.2025, який відповідно до Висновку Комітету з питань освіти, науки та інновацій від 24.10.2025 року є актуальним і рекомендованим до прийняття та який було взято за основу, пропонує визначення поняття спін-офф.

Відповідно до проекту, спін-офф компанією визнається суб'єкт підприємництва, створений відповідно до чинного законодавства, засновником або співзасновником якого є юридична особа, незалежно від організаційно-правової форми, яка взяла участь у формуванні статутного капіталу спін-офф компанії шляхом внесення до нього нематеріальних активів (майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності), або яка отримала ліцензію на використання об'єктів права інтелектуальної власності, розроблених такою юридичною особою, та/або яка зробила вклад до статутного капіталу у вигляді грошей, цінних паперів або іншого майна.

Між теорією та реалізацією: поняття «спін-оффу» і його розвиток в Україні

Крім того, нормами національного законодавства вже закладено правову основу для розвитку спін-оффів як форми академічного підприємництва, окремого виду підприємницької діяльності, що включає взаємодію закладів вищої освіти/наукових установ та бізнес-структур.

Відповідно до п. 3 ст. 27 Закону України «Про вищу освіту» заклад вищої освіти може бути засновником (співзасновником) інших юридичних осіб, які провадять свою діяльність відповідно до напрямів навчально-науково-виробничої, інноваційної діяльності закладу вищої освіти та/або забезпечують виконання його статутних завдань.

Згідно з пп. 10, 12, 14 ч. 3 ст. 70 цього Закону заклад вищої освіти має право брати участь у формуванні статутного капіталу інноваційних структур і утворених за участю закладів вищої освіти малих підприємств, що розробляють і впроваджують інноваційну продукцію, шляхом внесення до них нематеріальних активів, засновувати підприємства для провадження інноваційної та/або виробничої діяльності та шляхом внесення нематеріальних активів (майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності) брати участь у формуванні статутного капіталу інноваційних структур різних типів. Крім цього, ч. 1 ст. 60 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» закріплює, що державні наукові установи (крім державних наукових установ оборонно-промислового комплексу), державні університети, академії, інститути мають право бути засновниками та співзасновниками господарських товариств та беруть участь у формуванні статутного капіталу такого господарського товариства виключно шляхом внесення до нього майнових прав інтелектуальної власності, виключні майнові права на які зберігаються за державною науковою установою або державним університетом, академією, інститутом.

Між теорією та реалізацією: поняття «спін-оффу» і його розвиток в Україні

Проте, незважаючи на законодавче підґрунтя, що дозволяє ЗВО/НУ брати участь у формуванні статутного капіталу підприємств шляхом внесення майнових прав інтелектуальної власності, в Україні досі відсутнє пряме визначення спін-оффу в правовому полі, та не сформована культура створення академічних спін-офвів. Наявні правові норми недостатньо активно використовуються академічною спільнотою, а механізми комерціалізації знань часто залишаються теоретичними конструкціями, а не поширеною бізнес-практикою. Ця ситуація підкреслює необхідність не лише вдосконалення законодавства, а й освітньої та інституційної роботи для стимулювання підприємницької активності серед вчених та повноцінної реалізації потенціалу, закладеного в законах.

Як наслідок, українські ЗВО/НУ не демонструють позитивної тенденції щодо активного створення та розвитку спін-офвів, що насамперед спричинено відсутністю правової визначеності цього елементу інноваційної екосистеми. Проте, певний інтерес до академічного підприємництва все ж існує. Наприклад, Науковий парк Київського авіаційного університету у своїй Концепції щодо створення наукового парку визначає сприяння створенню спін-офвів як один із напрямів діяльності парку.

Також Міжнародна академія екології та медицини у своїй Стратегії розвитку на 2024–2029 роки визначає сприяння створенню спін-офф компаній, що розробляють інноваційні продукти на базі наукових досліджень академії, як один із кроків до стимулювання інновацій та підтримки науково-технічного підприємництва. Академія передбачає, що сприяння має відбуватися через надання менторської підтримки, офісних і лабораторних приміщень, а також через допомогу в залученні інвесторів до таких проєктів. При цьому ЗВО ставить чіткий KPI та має за мету щороку створювати не менше 2 компаній.

Між теорією та реалізацією: поняття «спін-оффу» і його розвиток в Україні

Практичним прикладом успішного створення спін-оффу є проєкт Im2be, інноваційний застосунок для зміцнення сімейних зв'язків, розвитку позитивних звичок та покращення взаєморозуміння у родині. Продукт розвивався на базі Львівської політехніки. Його було оформлено як класичний спін-офф, шляхом підписання угоди між Науковим парком SID City та міжнародним інвестором. За півтора року до команди долучилися психологи, ментори та міжнародні партнери з Польщі та США. З застосунком можна детально ознайомитись, адже він доступний для завантаження на Google Play та Apple Store.

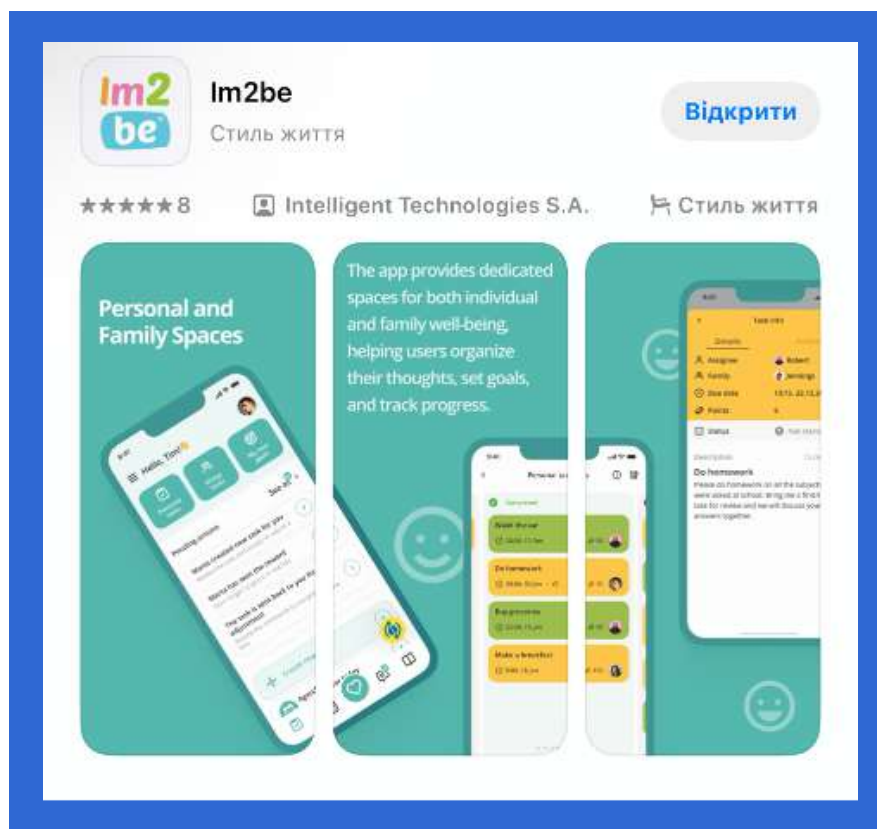

Рис. 3. Демонстрація продукту Im2be в Apple Store
Джерело: <https://apps.apple.com/pl/app/im2be/id6648796150>

Таким чином, розвиток академічних спін-оффів в Україні вимагає системних законодавчих змін, але окремі ініціативи ЗВО/НУ свідчать про поступове формування інноваційного середовища та значний інтерес до академічного підприємництва.

Між теорією та реалізацією: поняття «спін-оффу» і його розвиток в Україні

Варто відмітити, що створення спін-оффів має численні переваги як для ЗВО/НУ, так і для представників бізнесу.

Переваги для ЗВО/НУ

залучення ресурсів та інвестицій:

спін-оффи забезпечують залучення зовнішніх ресурсів від бізнес-партнерів, що приєднуються на ранньому етапі. Це також підвищує інтерес інвесторів, оскільки їм безпечніше фінансувати проєкт, у якому вже бере участь представник бізнесу, а не лише академічні фахівці;

шлях до впровадження:

спін-оффи є ефективним шляхом для впровадження та комерціалізації продукції, створеної науковцями. Така співпраця допомагає адаптувати розробку до реальних потреб споживача та ринку;

розширення мережі та кадровий потенціал:

розширення кола осіб, залучених до реалізації продукту, розширює й мережу контактів для подальшого масштабування та співпраці. Така співпраця є перспективною для кваліфікованих кадрів серед студентів та науковців, що сприяє гальмуванню процесу міграції та зменшенню дефіциту кадрів в Україні.

Між теорією та реалізацією: поняття «спін-оффу» і його розвиток в Україні

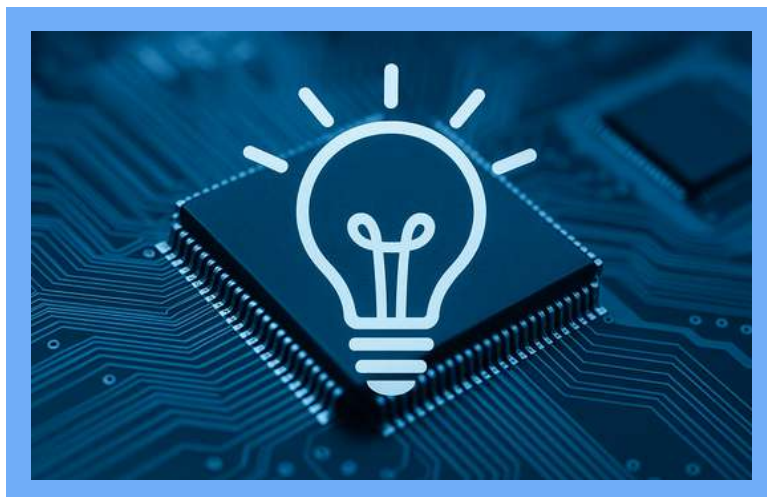
Переваги для представників бізнесу:

доступ до інновацій:

співпраця надає представникам приватного сектору економіки доступ до нових та конкурентоспроможних розробок, а також до досвідчених фахівців у різноманітних галузях.

Спільним інтересом сторін є розширення можливостей для розробки інноваційної продукції для українського ринку. Низький рівень інноваційності негативно впливає на конкурентоспроможність на міжнародному ринку та, як наслідок, на економічний розвиток держави. Таким чином, активне створення спін-офвів є стратегічною необхідністю для підвищення інноваційності та конкурентоспроможності України.

З метою глибшого розуміння чинників, що впливають на розвиток інноваційної діяльності, ефективність системи інтелектуальної власності та процеси трансферу технологій в Україні, було проведено опитування стейкхолдерів у зазначених сферах.

Між теорією та реалізацією: поняття «спін-оффу» і його розвиток в Україні

Опитування стейкхолдерів щодо проблем у сферах інтелектуальної власності, інновацій та трансферу технологій, здійснювалося Державною організацією «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» у межах діяльності National IP&Innovations Hub та Центру розвитку права інтелектуальної власності за підтримки Наукового комітету Національної ради України. Відповідний аналіз слугує основою для формування Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності та вдосконалення відповідного законодавства. Метою опитування, що тривало з 20 лютого по 11 березня 2024 року, було виокремлення найбільш поширених перешкод на шляху комерціалізації інтелектуальної власності. Інформування про опитування здійснювалося через офіційні канали, включаючи сайт UKRNOIBI та соціальні мережі. Участь в опитуванні взяли представники цільової аудиторії, зокрема бізнес, громадськість, ЗВО, наукові установи, а також окремі науковці, винахідники та інноватори. Загалом було отримано 130 відповідей, які надали інформацію про проблеми, що систематично виникають у визначених сферах.

Основні перешкоди розвитку спін-оффів, створених зкладами вищої освіти та науковими установами:

- відсутність правової визначеності спін-оффу;
- відсутність в більшості ЗВО/НУ політики з питань інтелектуальної власності;
- недостатня політична воля щодо питань комерціалізації прав на OIB та трансферу технологій;
- відсутність команди та нестача фахівців з трансферу технологій;
- слабкий нетворкінг з бізнесом;
- відсутність механізму розподілу прав між всіма учасниками спін-оффів;
- відсутність механізму розподілу доходу між всіма учасниками спін-оффів.

Між теорією та реалізацією: поняття «спін-оффу» і його розвиток в Україні

Основні перешкоди розвитку спін-офвів, створених зкладами вищої освіти та науковими установами:

- законодавчий бар'єр щодо створення спін-офвів закладами вищої освіти зокрема, щодо віднесення до власних надходжень доходів, отриманих державними закладами вищої освіти, що повністю фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, у вигляді частини прибутку від діяльності господарського товариства (дивідендів), а також доходів, отриманих ними від розпорядження частками (акціями) у статутних капіталах господарських товариств;
- бюрократичні процедури, зокрема, щодо закупівель та фінансування операцій для спін-офвів, створених закладами вищої освіти;
- складна процедура ліквідації спін-офвів, створених закладами вищої освіти та науковими установами;
- відсутність освітньої програми з підготовки фахівців з трансферу технологій;
- податкове законодавство перешкоджає розвитку трансферу технологій, зокрема відсутні податкові пільги для спін-офвів, створених закладами вищої освіти.

Євроінтеграційний вектор України щодо створення академічних спін-оффів на основі ЗВО/НУ

Євроінтеграційний вектор України щодо створення академічних спін-офів на основі ЗВО/НУ

Євроінтеграційний вектор розвитку України визначає необхідність адаптації національної інноваційної системи до стандартів ЄС, зокрема у сфері комерціалізації результатів досліджень. Одним із ключових напрямів цього процесу є створення академічних спін-офів — нових підприємств, заснованих на результатах академічних досліджень, що перетворюють знання на економічну цінність. Такий підхід узгоджується з європейською практикою, де університети виступають не лише освітніми, а й підприємницькими осередками, здатними забезпечити сталий розвиток інноваційної екосистеми.

Крім того, посилення підприємницького потенціалу університетів є центральним елементом інноваційної політики більшості держав. Цей процес зазвичай супроводжується змінами в законодавстві, створенням програм фінансування та підтримки проєктів, а також запровадженням стимулів для розвитку академічного підприємництва.

Інновації є важливою складовою євроінтеграційного процесу України. У Звіті «Spin-offs: reinforcing a vector of value creation for EU-27» ЄС розглядає університети як основні каталізatori економічного зростання, поширення знань та передачі технологій, що сприяє більш широкому соціальному та економічному прогресу. При цьому спін-оффи виступають інструментом прогресу, реалізуючи комерційний потенціал досліджень через конвертацію наукових результатів у продукти, що мають ринкову цінність.

Євроінтеграційний вектор України щодо створення академічних спін-оффів на основі ЗВО/НУ

Такі компанії мають вплив на стан економіки, створюючи нові робочі місця, а також генеруючи дохід. За 2023 рік спін-оффи ЄС створили 356 тис. робочих місць, а графік відображає стабільне зростання кількості робочих місць, створених університетськими підприємствами.

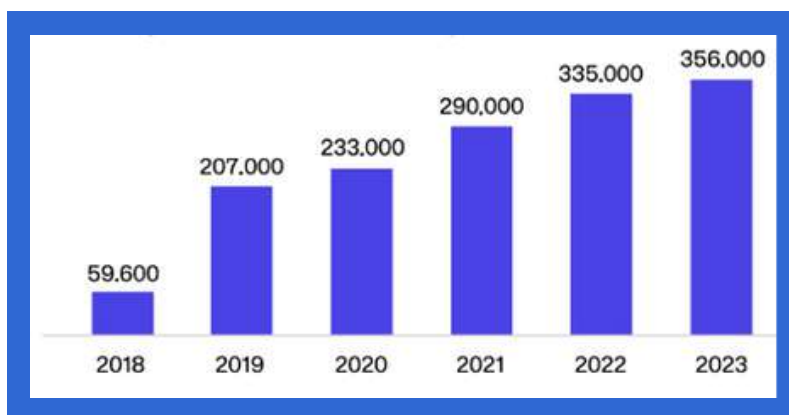

Рис. 4. Кількість робочих місць створених спін-оффами в EU-7

Джерело: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/spin-offs-driving-innovation-across-eu-27>

Важливим є те, що у 2023 році в спін-оффи країн ЄС було залучено 5 568 мільйонів євро. Загалом за п'ять років спін-оффи залучили 24 мільярди євро інвестицій. Основною проблемою на шляху підприємств є залучення інвестицій, необхідних для розвитку проєктів. Фінансування забезпечується такими європейськими організаціями та програмами, як European Innovation Council (далі – EIC), European Investment Fund (далі – EIF), InvestEU та Horizon Europe, які надають важливу фінансову підтримку перспективним підприємствам в рамках європейської екосистеми.

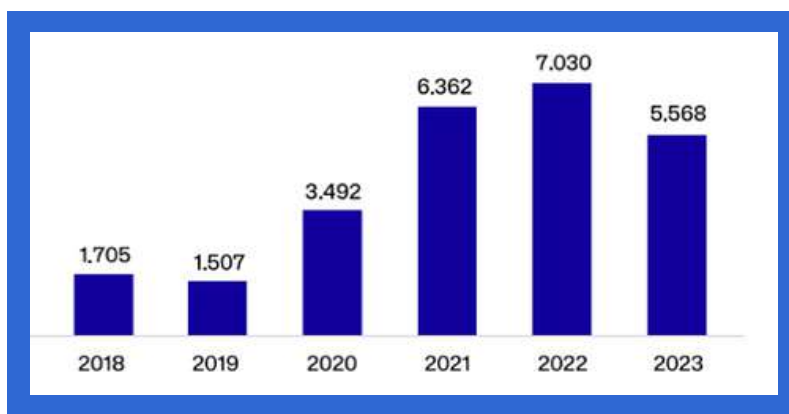

Рис. 5. Загальні суми інвестицій, залучених спін-оффами в EU-7, у млн. євро

Джерело: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/spin-offs-driving-innovation-across-eu-27>

Євроінтеграційний вектор України щодо створення академічних спін-офів на основі ЗВО/НУ

Наведені дані підтверджують, що підприємства є важливим рушієм економічного розвитку, оскільки вони не тільки створюють велику кількість робочих місць, але й успішно залучають значні інвестиції, що свідчить про їхній комерційний потенціал.

Слід зауважити, що відповідно до Угоди між Україною, з однієї сторони, і Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії, з іншої сторони, про участь України у Рамковій програмі з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» та Програмі з досліджень та навчання Європейського співтовариства з атомної енергії (2021-2025), комплементарній до Рамкової програми з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» Україна бере участь як асоційована країна у всіх частинах Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа», що відкриває широкі можливості для інтеграції у європейський дослідницький та інноваційний простір.

Програма «Горизонт Європа» спрямована на досягнення трьох стратегічних цілей, які включають зміцнення науки і технологій в ЄС шляхом збільшення інвестицій у висококваліфіковані кадри та передові дослідження, сприяння інноваційній конкурентоспроможності промисловості, зокрема, шляхом підтримки заходів та дій з високим технологічним та інноваційним впливом на ринок, а також вирішення глобальних та суспільних викликів, надання ефективних відповідей та вироблення стратегічних рішень, які позитивно впливають на життя європейських громадян. Програма з загальним бюджетом у 95,5 млрд. євро розрахована на семирічний період з 2021 по 2027 рр.

Євроінтеграційний вектор України щодо створення академічних спін-офів на основі ЗВО/НУ

Згідно з Рис. 6, Україна бере активну участь у Програмі, діаграма ілюструє розподіл українських учасників відповідно до типу їхньої організації. Найбільшу частку серед усіх учасників становлять заклади вищої та середньої освіти (33,8%). Другу за величиною частку займають приватні комерційні організації з показником 25,1%. Далі йдуть наукові установи, які складають 17,5% учасників, та інші організації охоплюють 15,7%. Найменшу частку в цьому розподілі мають публічні організації (7,9%).

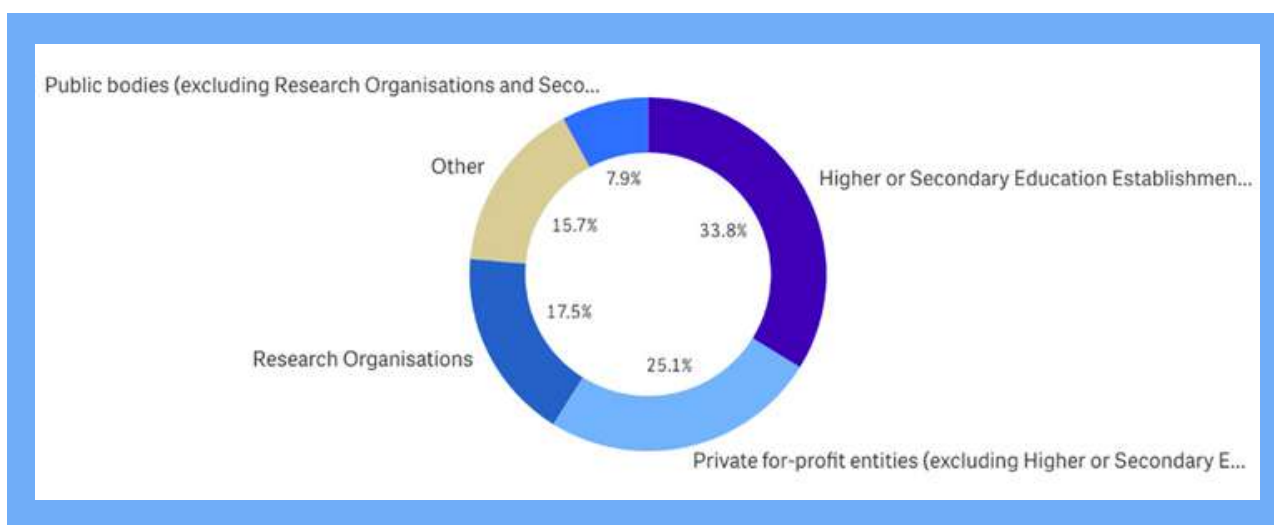

Рис. 6. Розподіл учасників за типом організації
Джерело: <https://horizon-europe.org.ua/uk/about-he/ua-dashboard/>

Крім того, можна позитивно оцінити показники участі України у програмі «Горизонт Європа» в контексті фінансування. На Рис. 7 відображено розподіл обсягу залучених коштів ЄС за типами організацій: найбільшу частку становлять заклади вищої або середньої освіти (33,3%), далі йдуть приватні організації (29,6%), наукові установи (15,8%), публічні органи (6,5%) та інші організації (14,8%). Обидві діаграми демонструють найбільшу зацікавленість у фінансуванні від закладів вищої та середньої освіти, а також приватних комерційних організацій.

Євроінтеграційний вектор України щодо створення академічних спін-офів на основі ЗВО/НУ

Рис. 7. Розподіл обсягу залучених коштів від ЄС за типом організації
Джерело: [https://horizon-europe.org.ua/uk/about-he/ua-dashboard/#:~:text=contribution%20by%20type%20of%20organisation,-\)%3A](https://horizon-europe.org.ua/uk/about-he/ua-dashboard/#:~:text=contribution%20by%20type%20of%20organisation,-)%3A)

У цьому контексті також особливого значення набуває розвиток сфери інтелектуальної власності та гармонізація національного законодавства з найкращими європейськими практиками, адже це є однією з умов на шляху до повноправного членства України в ЄС. З метою посилення інституційної спроможності та обміну досвідом у цій сфері, у межах Меморандуму про взаєморозуміння щодо двостороннього співробітництва між УКРНОІВІ та Відомством з інтелектуальної власності ЄС (EUIPO), УКРНОІВІ продовжує поглиблювати партнерство з EUIPO.

УКРНОІВІ бере участь в реалізації ініціативи, в рамках проєкту EU4IP, спрямованої на використання інтелектуальної власності для створення сприятливого середовища для інновацій, творчості та вільної конкуренції, а також проєкту SME Fund. SME Fund – грантова програма, ініціатива Європейської комісії, що реалізується EUIPO, спрямована на підтримку малих і середніх підприємств у отриманні правової охорони на об'єкти права інтелектуальної власності. Для малого і середнього бізнесу на національному та регіональному рівнях впроваджуються механізми часткового відшкодування витрат за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Євроінтеграційний вектор України щодо створення академічних спін-оффів на основі ЗВО/НУ

Українські заявники у 2024-му році отримали 105 ваучерів на компенсацію витрат (із 109 заявок), більшість з них (66 заявок) було подано на компенсацію витрат щодо реєстрації торговельних марок в ЄС.

Крім того, Український фонд стартапів підписав Меморандум про співпрацю з Європейською інноваційною радою та став першим в Україні офіційним партнером програми EIC Ecosystem Partnerships and Co-Investment Support. Меморандум надав право українським проектам користуватись переліком послуг програми, що включає в себе коучинг, менторство, підтримку в процесі залучення фінансування, нетворкінг, бізнес-планування, доступ до інфраструктури, підтримка R&D, консультації у сфері інтелектуальної власності, юридичні консультації, прототипування, акселерація, інкубація тощо.

Євроінтеграційний вектор України щодо створення академічних спін-оффів на основі ЗВО/НУ

З огляду на євроінтеграційний вектор розвитку України, підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також низку відповідних меморандумів про співпрацю, Україна отримує доступ до широкого спектра європейських програм і інструментів, спрямованих на підтримку розвитку інноваційних проєктів і науково-технологічного співробітництва.

Водночас, відповідно до «Посібника зі створення спін-оффів» спін-офф може отримати підтримку в таких напрямках:

- консультування вчених;
- переговори щодо укладення договорів;
- пошук технологій;
- оцінка винаходів та ноу-хау;
- брендинг;
- патентна стратегія;
- управління патентами;
- пошук ліцензіатів;
- переговори щодо ліцензійних угод розподіл премій винахідникам та частки робочої групи тощо.

Україна, у свою чергу, також почала рухатися за цим вектором розвитку, переймаючи досвід країн із високим рівнем інноваційного розвитку, як країна, що розвивається.

Крім того, академічні спін-оффи можуть стати ефективним інструментом у розвитку економіки шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках науково-технічного оновлення виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» встановлює напрями провадження інноваційної діяльності, що спрямовані на забезпечення національної безпеки і оборони, економічної безпеки держави, створення високотехнологічної, конкурентоспроможної, екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень.

Євроінтеграційний вектор України щодо створення академічних спін-оффів на основі ЗВО/НУ

Оскільки ЗВО/НУ є центрами досліджень та знань, то вочевидь, необхідно використовувати цей ресурс для реалізації стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, серед яких є впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики, технологічне оновлення у сфері національної безпеки і оборони та освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки тощо.

В Україні на сьогоднішній день стоїть потреба розбудови національної інноваційної екосистеми для забезпечення швидкого та якісного перетворення креативних ідей в інноваційні продукти та послуги, де академічний спін-офф має стати одним із важливих елементів національної інноваційної екосистеми.

Створення законодавчої бази, яка надаватиме спін-оффам правову визначеність, закріплення чітких механізмів врегулювання відносин між учасниками та впровадження комплексної й дієвої програми державної підтримки забезпечить ефективну реалізацію академічних спін-оффів на практиці.

Євроінтеграційний вектор України щодо створення академічних спін-оффів на основі ЗВО/НУ

У рамках розвитку академічних спін-оффів основними напрями діяльності для створення сприятливих умов співпраці ЗВО/НУ з бізнесом через спін-оффи являються:

- створення сприятливого нормативно-правового поля для спін-оффів;
- розробка програми державної підтримки створення та здійснення діяльності спін-оффів, створених ЗВО/НУ;
- підвищення рівня обізнаності щодо необхідності створення спін-оффів ЗВО/НУ;
- запровадження вимоги створення ЗВО/НУ офісів трансферу технологій;
- стимулювання співробітництва ЗВО/НУ та бізнесу.

Завдання відповідно до напрямів діяльності щодо створення сприятливих умов для співпраці ЗВО/НУ з бізнесом у формі спін-оффу відповідно до напрямків:

створення сприятливого нормативно-правового поля для спін-оффів:

- надання правової визначеності академічного спін-оффу;
- удосконалення нормативно-правової бази щодо здійснення діяльності академічного спін-оффу.

Євроінтеграційний вектор України щодо створення академічних спін-оффів на основі ЗВО/НУ

Завдання відповідно до напрямів діяльності щодо створення сприятливих умов для співпраці ЗВО/НУ з бізнесом у формі спін-оффу відповідно до напрямків:

підвищення рівня обізнаності щодо здійснення академічної діяльності закладами вищої освіти:

- всебічна якісна підготовка науковців, викладачів, неакадемічного та адміністративного персоналу щодо особливостей здійснення академічного підприємництва, створення програм підвищення кваліфікації;
- розроблення методичних рекомендацій для ЗВО/НУ зі створення спін-оффів відповідно до аналізу національного законодавства та міжнародної практики;
- механізм заохочення участі здобувачів освіти в процесі.

розробка програми державної підтримки створення та здійснення діяльності спін-оффів, створених закладами вищої освіти:

- запровадження податкових пільг для спін-оффів, створених ЗВО/НУ;
- спрощення порядку закупівель та фінансування операцій для спін-оффів, створених ЗВО/НУ;
- спрощення процедури ліквідації спін-оффів, створених ЗВО/НУ;
- скасування законодавчого бар'єру щодо створення спін-оффів закладами вищої освіти зокрема, щодо віднесення до власних надходжень доходів, отриманих державними закладами вищої освіти, що повністю фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, у вигляді частини прибутку від діяльності господарського товариства (дивідендів), а також доходів, отриманих ними від розпорядження частками (акціями) у статутних капіталах господарських товариств.

Євроінтеграційний вектор України щодо створення академічних спін-оффів на основі ЗВО/НУ

Завдання відповідно до напрямів діяльності щодо створення сприятливих умов для співпраці ЗВО/НУ з бізнесом у формі спін-оффу відповідно до напрямків:

запровадження вимоги створення закладами вищої освіти центру трансферу технологій:

- розробка освітньої програми з підготовки фахівців з трансферу технологій;
- створення на базі закладу ЗВО/НУ офісу трансферу технологій.

стимулювання співробітництва закладів вищої освіти та бізнесу:

- розробка механізму, де бізнес є замовником інновацій: з одного боку, бізнес робить заявку на розв'язання їх проблем, а з іншого, науковці, креатори, винахідники пропонують інноваційні рішення, які надалі масштабуються і стають основою для власного інноваційного бізнесу;
- запровадження моніторингу запиту бізнесу.

Світова практика: успішні академічні спін-оффи

Світова практика: успішні академічні спін-оффи

У провідних економіках світу академічний спін-офф є елементом інноваційної політики та загальноприйнятим механізмом комерціалізації знань. У таких країнах спін-оффи давно вийшли за межі експерименту і стали системною, масовою практикою, що системно генерує високотехнологічні компанії. Це свідчить про глибоке усвідомлення того, що пряма участь університетів у створенні незалежних підприємств є найбільш ефективним способом подолати розрив між фундаментальними дослідженнями та ринковим попитом. Аналіз міжнародного досвіду є ключовим для України, оскільки він демонструє, як сприятливе законодавче середовище та потужна інституційна підтримка дозволяють перетворити інтелектуальну власність на економічні активи.

Сам термін «спін-офф» походить з англійської мови і означає «відокремлення», «відгалуження». У академічному середовищі термін почав активно вживатися у 1980-х роках, особливо після прийняття в США закону Бей-Доула (Bayh-Dole Act) у 1980 році, який дозволив університетам комерціалізувати результати досліджень, фінансованих з державного бюджету. Метою прийняття Закону було сприяння ефективному використанню винаходів, створених у рамках державного фінансування, забезпечення підтримки активної участі малих підприємств у дослідницькій діяльності, розвитку співпраці між комерційними та некомерційними організаціями, зокрема університетами, а також комерціалізація винаходів з урахуванням інтересів держави. Параграф 202 Закону дозволив кожній неприбутковій організації або малому підприємству протягом розумного строку обрати збереження права власності на будь-який відповідний винахід. Таким чином, спін-офф в США став ключовим інструментом для перетворення наукових розробок на комерційно успішні підприємства. З 1996 по 2020 рік трансфер академічних технологій з університетів США призвів до 554 000 розкриттів винаходів, 141 000 виданих патентів США та 18 000 створених стартапів, на додаток до внеску у \$1,9 трильйона валового промислового продукту США.

Світова практика: успішні академічні спін-оффи

Провідні університети світу демонструють неймовірний потенціал передачі прав на об'єкти інтелектуальної власності від закладів вищої освіти або наукових установ новоствореним юридичним особам. Наприклад, Массачусетський технологічний інститут (MIT) є одним зі світових лідерів у створенні спін-оффів. Дослідження показують, що випускники та викладачі MIT заснували понад 26 тисяч активних компаній, які разом створили близько 3 мільйонів робочих місць та генерують приблизно 2 трильйони доларів США щорічного доходу.

Сучасний робочий простір, відомий як файлообмінник і синхронізатор файлів від компанії Dropbox Inc., був створений аспірантом Дрю Х'юстоном. Як нещодавній випускник факультету інформатики Массачусетського технологічного інституту (MIT), він планував використати приблизно шестигодинну подорож, щоб попрацювати над кількома бізнес-ідеями. Однак, сідаючи на своє місце в автобусі, пан Х'юстон усвідомив, що забув флешку, на якій зберігаються всі файли. У своїй промові на церемонії вручення дипломів MIT у 2013 році, розмірковуючи над цим, він сказав: «Я перестав намагатися зробити своє життя ідеальним і натомість спробував зробити його цікавим».

Компанія Adaviv, яка також представляє MIT (Массачусетський технологічний інститут), є спін-оффом, що зосереджений на розробці штучного інтелекту та цифрового зору для аграрної індустрії. Ідея продукту виникла в 2018 році у співзасновників під час їхньої роботи дослідниками в Массачусетському технологічному інституті.

Будь-який тип рослин, чи то в будинку, чи в теплиці, вимагає певного догляду, заснованого на спостереженні за станом самої рослини та навколишнім середовищем. Adaviv пропонує платформу для точного віртуального сільського господарства, здатну збирати всі дані про рослини та повертати їх виробникам, усуваючи здогадки та безпосередньо показуючи, які методи обробки можуть бути ефективними зараз і якими є очікування на майбутнє. Мета Adaviv полягає в тому, щоб зробити ферми більш прибутковими шляхом автоматизації завдань, які зазвичай забирають багато часу. Для цього компанія використовує запатентовану систему машинного зору, що допомагають збільшити врожайність та зменшити витрати.

Світова практика: успішні академічні спін-оффи

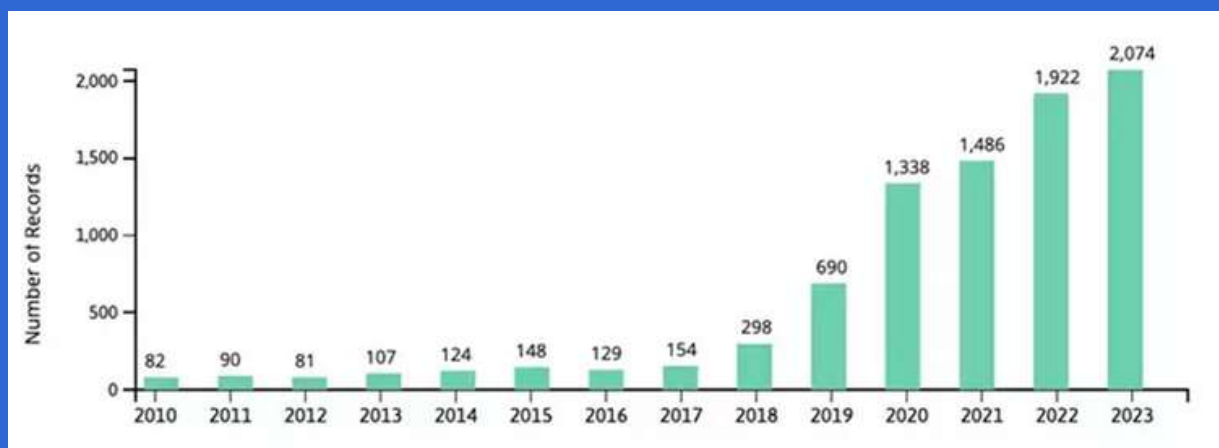

Рис. 8. Динаміка застосування комп'ютерного зору в сільському господарстві та фермерстві зростає протягом останніх п'яти років

Джерело: <https://www.4yfn.com/articles/5-university-spin-offs-innovating-their-sectors>

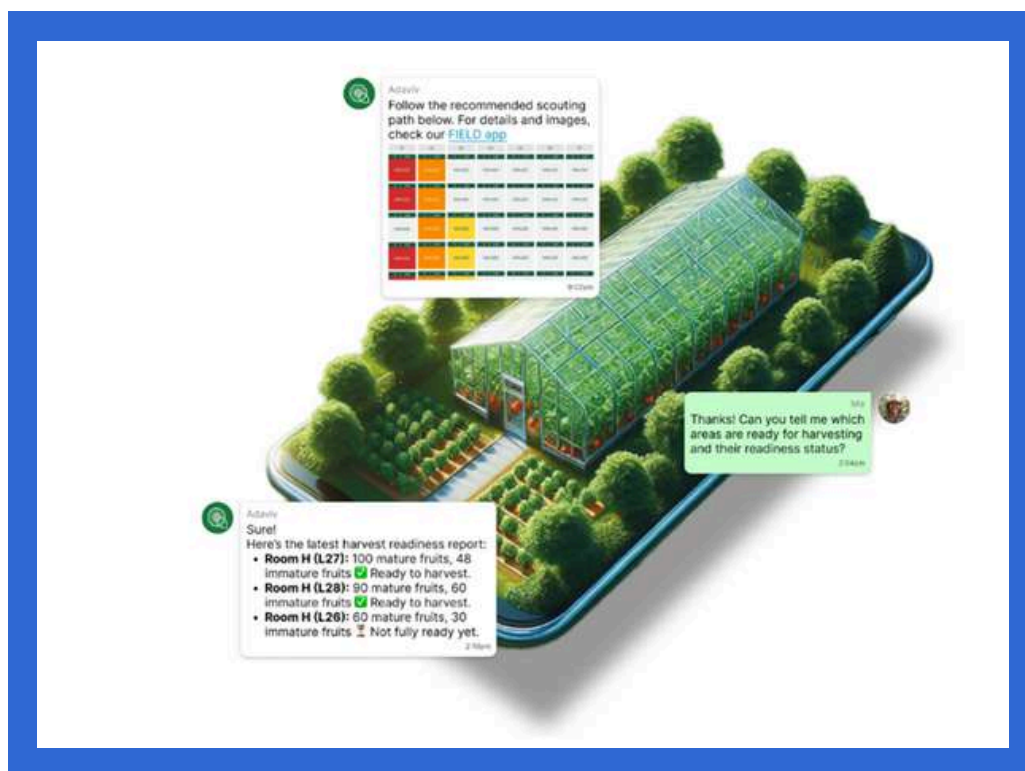

Рис. 9. Демонстрація продукту Adaviv

Джерело: <https://www.adaviv.com/>

Світова практика: успішні академічні спін-оффи

Ключову роль у стимулюванні розвитку екосистеми університету займає Массачусетський академічний центр спін-оффів (далі-MASC), раніше відомий як Массачусетський центр трансферу технологій. MASC підтримує винахідників, науковців та підприємців у комерціалізації інноваційних технологій, що походять з університету, шляхом надання доступу до фінансування, менторства та мережових зв'язків. Центр працює в рамках програм MV Spinouts від MassVentures, які відіграють значну роль в процесі залучення інвестицій, адже 85% компаній, у які інвестувала MassVentures з 2020 року, були академічними підприємствами. Завдяки цій підтримці, дані академічні спін-оффи змогли залучити приблизно 2 мільярди доларів приватного капіталу та отримали понад 500 мільйонів доларів федерального капіталу, а також створили або зберегли понад 350 робочих місць у Массачусетсі.

Ще одним вражаючим європейським прикладом у створенні спін-оффів є Федеральна вища технічна школа Цюриха (далі-ETH Zurich), яка з 1973 року створила 615 спін-оффів. У 2024 році в ETH Zurich було засновано 37 нових спін-оффів, значна частина з яких у сферах штучного інтелекту та біотехнологій, а інвестиції у спін-офф-компанії зросли до 425 млн. швейцарських франків у 2024 році. Кількість компаній, заснованих на базі ETH Zurich, постійно зростає, особливо в останнє десятиліття, що підкреслює зростаючу роль університету в інноваціях та створенні нових підприємств. Ця тенденція чітко простежується на графіку, який демонструє кількість компаній, що отримали статус спін-офф в ETH Zurich за останній 51 рік.

Світова практика: успішні академічні спін-оффи

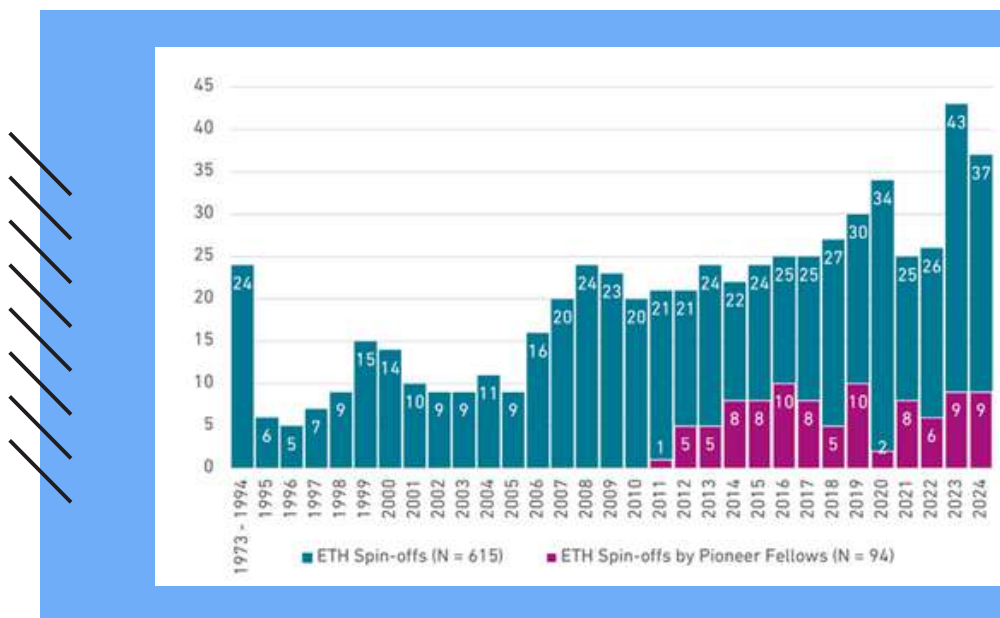

Рис. 10. Динаміка кількості ETH Спін-оффів по роках
Джерело: <https://ethz.ch/content/dam/ethz/main/news/eth-news/2025/01/250130-mediennmitteilung-spinoffs/ETH-Spin-off-Report-2024.pdf>

На сьогоднішній день ETH Zurich випустив 4 «єдинороги», тобто компанії, що отримали ринкову оцінку вартості в розмірі понад 1 млрд. доларів США. Це такі компанії, як GetYourGuide, Scandit, Climeworks та South Pole.

Кожен із цих чотирьох спін-оффів єдинорогів демонструє не лише фінансовий успіх, але й здатність вирішувати глобальні проблеми чи радикально змінювати усталені ринки. Так, історія GetYourGuide починається не в лабораторії, а з простої побутової проблеми. GetYourGuide є глобальною туристичною онлайн-платформою. Ідея проєкту виникла в 2009 році після того, як Йоганнес Рек, опинившись у Пекіні на день раніше, блукав вулицями й не знав, куди йому піти й чим зайнятися. Він зміг отримати найяскравіші враження лише тоді, коли до міста прибув Тао Тао і взяв на себе роль місцевого гйда. Після повернення до Цюриха засновники вирішили, маючи чітке бачення майбутнього, змінити світ туризму. Тоді до засновників долучився й Нільс Регге. Результатом стала платформа, на якій в одному місці зібрані найкращі способи провести час у різних куточках планети. Компанія пропонує понад 150 000 різних видів активностей у 12 000 містах, включаючи як відомі пам'ятки, так і унікальні, ретельно підібрані місцевими експертами враження. GetYourGuide спрощує логістику подорожей, пропонує гнучкі умови бронювання та цілодобову підтримку клієнтів. GetYourGuide залучив загальне фінансування в розмірі 878 мільйонів доларів США за час існування компанії.

Світова практика: успішні академічні спін-оффи

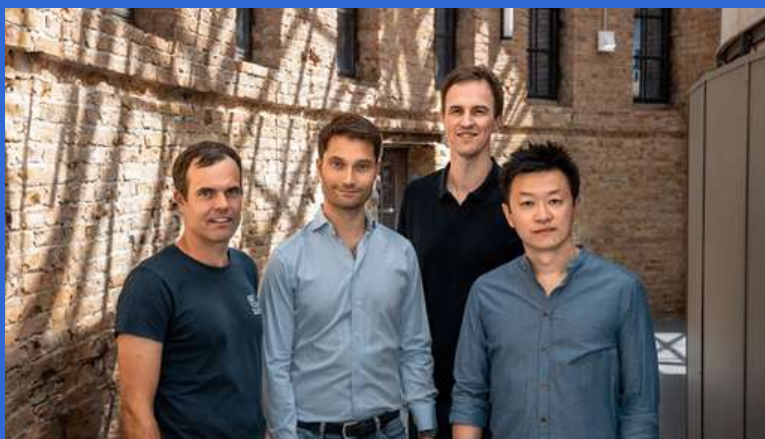

Рис. 11. Засновники GetYourGuide

Джерело: https://www.getyourguide.com/c/about?locale_autoredirect_optout=true

Поряд із трансформацією сфери подорожей, ETH Zurich активно створював спін-оффи й у високотехнологічному секторі, що безпосередньо ґрунтується на наукових розробках. У тому ж 2009 році з'явилась компанія Scandit, продуктом якої є механізм штучного інтелекту, що надає аналітику в режимі реального часу та автоматизує процеси за допомогою розширеного сканування штрих-кодів, ідентифікаторів та аналізу полиць. Компанію заснували випускники ETH Zurich Семюел Мюллер, Крістіан Флоркемаєр та Крістоф Родунер. Продуктами Scandit користуються понад 2100 клієнтів по всьому світу, включаючи всесвітньо відомі компанії, такі як Sephora, 7-Eleven, L'Oréal тощо.

Рис. 12. Демонстрація продукту Scandit
Джерело: <https://www.scandit.com/>

Світова практика: успішні академічні спін-оффи

Наступним «єдинорогом» є компанія Climeworks. Вона була заснована також у 2009 році інженерами та друзями з ETH Zurich Яном Вурцбахером і Крістофом Гебальдом. Ідея виникла у Швейцарських Альпах, де засновники, вражені таненням льодовиків, пообіцяли боротися зі зміною клімату. Вони розробили технологію прямого захоплення повітря (DAC) для безпосереднього видалення вуглекислого газу з атмосфери. Сьогодні Climeworks є світовим лідером у високоякісному видаленні вуглецю, що керує першими комерційними системами DAC, зберігання і прагне до масштабування технології.

Рис. 13. Компанії-користувачі послуг South Pole
Джерело: <https://www.southpole.com/>

Не менш яскравим прикладом є компанія South Pole. Її заснували п'ятеро випускників ETH Zurich: Ренат Хойбергер, Крістоф Саттер, Патрік Бюргі, Томас Камерата та Ін'го Пуль. South Pole займається наданням комплексних рішень та послуг у сфері сталості та кліматичного фінансування для організацій по всьому світу. Їхня діяльність зосереджена на трьох ключових напрямках, щоб допомогти бізнесу декарбонізуватися та досягти цілей сталого розвитку. Послугами компанії користуються, зокрема, Nestle, Bentley та Philips.

Такому успіху безумовно сприяє політика університету, першочегово Регламент про заснування ETH Спін-офів, ETH Стартапів та інших юридичних осіб при ETH Zurich. Відповідно до Регламенту, компанії, засновані на дослідженнях ETH Zurich, можуть отримати офіційний статус ETH Спін-оффа, що дає право використовувати університетський логотип та користуватися перевагами всієї його підприємницької екосистеми.

Світова практика: успішні академічні спін-оффи

Ця процедура визнання є обов'язковою для будь-якої компанії, яка повністю або частково використовує результати досліджень ETH та якщо її засновує чинний або колишній співробітник університету. До моменту отримання статусу компанія повинна провести всі переговори до моменту свого заснування, дотримуючись при цьому Правил ETH Zurich щодо участі та ліцензування. ETH, як правило, отримує частку в статутному капіталі спін-оффа як компенсацію за ліцензування інтелектуальної власності. Крім того, компанія має укласти відповідний ліцензійний договір, а також пройти процедуру перевірки, яка включає оцінку можливих репутаційних ризиків для університету. Лише після успішного виконання всіх цих вимог компанія офіційно визнається ETH Спін-оффом.

Необхідно згадати й за досвід Великої Британії, адже ця країна є одним із лідерів у сфері інновацій, що підтверджується її стабільно високими позиціями в міжнародних рейтингах. За взірць можна вважати підприємницьку діяльність Оксфордського університету, який допомагає науковцям максимально використати свій дослідницький потенціал через ліцензування інтелектуальної власності, створення компаній, соціальні підприємства та стартапи.

З 2015 року компанія Oxford Science Enterprises інвестує у спін-офф компанії Оксфордського університету, особливо у сферах глибоких технологій, охорони здоров'я та наук про життя. На сьогодні OSE інвестувала у понад 100 угод на загальну суму 1,45 млрд. фунтів стерлінгів та залучила 200 співінвесторів. У 2021 році політика розподілу акцій була змінена: академіки-засновники отримують 80% акцій, університет – 20%, які розминаються після фінансування.

Світова практика: успішні академічні спін-оффи

Oxford University Innovation у партнерстві з Oxford Science Enterprises створила ліцензійну схему Spinout Express, що дозволяє швидко та ефективно ліцензувати інтелектуальну власність у спін-офф компаніях. Перший звіт організації від жовтня 2023 року демонструє значний вплив університету, який включає понад 300 створених компаній, багато з яких розширилися і вийшли на ринок завдяки підтримці OSE і партнерів. Найбільш успішними компаніями є Osler Diagnostics, що залучила 144 млн. фунтів стерлінгів для розробки портативної лабораторії, MigoBio, яка розробляє лікарські засоби і була придбана Gilead Sciences за 356 млн. фунтів, OMass Therapeutics, сфокусована на ліках для рідкісних захворювань. Більш того, вона залучила інвестиції від Google Ventures та Oxford Science Enterprises, а також YASA Motors, виробник високопродуктивних електродвигунів, котру у 2021 році придбала Mercedes Benz.

Рис. 14. Технічний університет Мюнхена
Джерело: https://x.com/TU_Muenchen

Крім того, провідні європейські університети розуміють роль академічного підприємництва та сприяють їх утворенню. Наприклад Технічний університет Мюнхена (TUM) у свої IP Політиці закріпив положення, про те, що TUM підтримує створення господарських суб'єктів (спін-оффів та стартапів) на основі результатів досліджень з метою впровадження таких результатів у вигляді ринкових продуктів, а отже, створення нових робочих місць. Ефективність підтримки демонструє спін-офф Grillido, що розробляє інноваційні м'ясні продукти для тих, хто стежить за своїм харчуванням, та спортсменів, не йдучи на компроміс щодо якості, смаку та харчової цінності. Ще у 2016 році компанія отримала майже мільйон євро виручки і з десятьма співробітниками.

Світова практика: успішні академічні спін-оффи

Гейдельберзький університет також визнав необхідність здійснення академічного підприємництва та закріпив в ІР Політиці, що однією з форм обміну інтелектуальною власністю є спін-офф компаній. Університет сприяє заснуванню компаній з бізнес-моделлю, що базується на наукових висновках або ноу-хау, що виникли в університеті.

Рис. 15. Католицький університет м. Льовена
Джерело: <https://www.kuleuven.be/english/about-kuleuven/>

Крім того, офіс трансферу технологій Католицького університету м. Льовена (KU Leuven) у Бельгії має у своїй структурі Відділ спін-оффів та інновацій, який надає комплексну багатопрофільну підтримку дослідникам університету. Ця підтримка охоплює весь процес створення спін-офф-компанії: від захисту та управління інтелектуальною власністю та надання юридичної допомоги на етапі запуску до розробки бізнес-плану, пошуку інвесторів (включно з власним фондом Gemma Frisius Fund) та інфраструктури (інкубаційні центри). Науково-дослідний центр KU Leuven відіграє ключову роль у комерціалізації досліджень, ця діяльність принесла значні фінансові результати, лише у 2024 році університет отримав 174,2 мільйона євро доходу від ліцензування. Крім того, інноваційна діяльність включала створення 9 нових спін-оффів за 2024 рік.

Світова практика: успішні академічні спін-оффи

Ці приклади демонструють, що провідні європейські університети визнали академічне підприємництво пріоритетом і системно підтримують його розвиток. Європейські університети, як-от Технічний університет Мюнхена та Католицький університет Льовена, системно інтегрують підтримку спін-оффів у свою ІР-політику та інфраструктуру, що стало стандартом для країн-членів. Для України впровадження політики щодо академічного підприємництва є прямим кроком до зміцнення економічних зв'язків та подальшого доступу до фондів та програм ЄС, таких як EIC, EIF та Horizon Europe.

Передача технологій університетами й науковими установами та створення академічних спін-оффів є вкрай важливим чинником інноваційного розвитку країни. Цей механізм дозволяє перетворити результати наукової діяльності на комерційно успішні бізнес-проекти, що, у свою чергу, стимулює економічне зростання.

Відповідно до кращих міжнародних практик, створення успішного академічного спін-оффу є результатом поєднання кількох ключових факторів. Перш за все, це валідація наукових досліджень і проривних технологій із високим науковим потенціалом. По-друге, глибока експертиза науковців-засновників та доступ до кваліфікованих кадрів. Важливе значення має початкове фінансування від державних грантів та університетських фондів підтримки інновацій, що дозволяє проєкту розвиватися. Нарешті, вирішальну роль відіграє системна підтримка університету, який надає ліцензії на об'єкти права інтелектуальної власності, доступ до своєї інфраструктури, а також менторство, що є необхідним для перетворення наукової ідеї на успішний бізнес.

Висновки

Висновки

Розвиток академічних спін-оффів в Україні є необхідністю для економічного відновлення, особливо в умовах значних втрат, завданих війною. Хоча чинне законодавство України вже заклало правову основу, дозволяючи закладам вищої освіти та науковим установам бути засновниками в суб'єктах господарювання та вносити до них права на інтелектуальну власність, залишається відсутність правової визначеності самого поняття «академічний спін-офф». Це створює основну перешкоду на шляху до системного розвитку цього елементу національної інноваційної екосистеми, про що свідчать результати опитування стейкхолдерів.

Позитивна міжнародна практика, зокрема досвід Массачусетського технологічного інституту та Федеральної вищої технічної школи Цюриха з їхніми успішними «єдинорогами», демонструє колосальний потенціал академічного підприємництва для генерації доходів та стимулювання інновацій. Інновації та трансфер технологій є центральною складовою євроінтеграційного процесу України. Європейський Союз у своєму звіті «Spin-offs: reinforcing a vector of value creation for EU-27» позиціонує університети як основний каталізатор економічного зростання та передачі технологій. Спін-оффи виступають інструментом прогресу, реалізуючи комерційний потенціал досліджень через конвертацію наукових результатів у продукти, що мають ринкову цінність відповідно до європейських стандартів.

Перешкодами для розвитку в Україні залишаються не лише відсутність правової чіткості, а й такі фактори, як недостатня політична воля, слабкий нетворкінг з бізнесом та бюрократичні процедури. Особливо гостро стоїть проблема законодавчого бар'єру щодо віднесення частини прибутку та дивідендів від таких компаній до власних надходжень державних ЗВО/НУ.

Для реалізації Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та досягнення стратегічних цілей, необхідно визначити місце спін-оффів в інноваційній екосистемі та його правову природу, запровадити програму державної підтримки, яка включатиме податкові пільги та спрощення закупівельних процедур. Критично важливим є створення офісів трансферу технологій та підготовка фахівців з комерціалізації. Створення спін-оффів також сприятиме розробці інноваційної продукції у пріоритетних напрямках, що має стратегічне значення для підвищення конкурентоспроможності країни. Таким чином, системна державна політика, спрямована на стимулювання спін-оффів є інвестицією у післявоєнне відновлення та успішну євроінтеграцію України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 848-19 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
3. Проект Закону України «Про інноваційну діяльність та інноваційний розвиток» № 57219 [Електронний ресурс]. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57219>.
4. European Commission. Spin-offs: driving innovation across EU [Електронний ресурс]. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/339dd0d9-b1f1-11ef-acb1-01aa75ed71a1/language-en>.
5. Концепція KAI Science Park [Електронний ресурс]. URL: <https://nau.edu.ua/site/variables/news/2025/1/Concept%20KAI%20Science%20Park.pdf>.
6. МАЕМ. Стратегія розвитку [Електронний ресурс]. URL: <https://maem.edu.ua/development-strategy/>.
7. Студентський проєкт im2be як міжнародний стартап [Електронний ресурс]. URL: <https://lpnu.ua/news/im2be-ia-k-studentskyi-proiekt-politehnikiv-peretvoryvsia-na-mizhnarodnyi-startap-shcho>.
8. MIT CSAIL. About spin-offs [Електронний ресурс]. URL: <https://www.csail.mit.edu/about/spin-offs>.
9. ETH Zurich. Übersicht ETH Spin-offs [Електронний ресурс]. URL: <https://entrepreneurship.ethz.ch/startup-stories/explore-startup-portraits-and-success-stories/uebersicht-eth-spin-offs.html>.
10. ETH Zurich. Start-up boom thriving [Електронний ресурс]. URL: <https://ethz.ch/en/news-and-events/eth-news/news/2025/01/start-up-boom-thriving.html>.
11. ETH Zurich. ETH Spin-off Report 2024 [Електронний ресурс]. URL: <https://ethz.ch/content/dam/ethz/main/news/eth-news/2025/01/250130-medienmitteilung-spinoffs/ETH-Spin-off-Report-2024.pdf>.
12. GetYourGuide [Електронний ресурс]. URL: <https://www.getyourguide.com/>.
13. Scandit [Електронний ресурс]. URL: <https://www.scandit.com/>.
14. Climeworks. Our journey [Електронний ресурс]. URL: <https://climeworks.com/journey>.
15. South Pole [Електронний ресурс]. URL: <https://www.southpole.com/>.
16. Четверта експрес-оцінка збитків та потреб (RDNA4) [Електронний ресурс]. URL: https://mva.gov.ua/media/1/Fourth_Rapid_Damage_and_Needs_Assessment__RDNA4_.pdf.
17. Національний банк України. Огляди економіки України за 2025 рік, III квартал [Електронний ресурс]. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2025-Q3.pdf?v=14.

Список використаних джерел:

18. WIPO. Global Innovation Index 2024, Ukraine [Електронний ресурс]. URL: <https://www.wipo.int/edocs/gii-ranking/2024/ua.pdf>.
19. Закон України «Про інноваційний бюлетень» від 18.07.2024 № 1351-2024-р [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text>.
20. NIPO. Інформаційно-аналітична довідка з законодавства, 08.08.2024 [Електронний ресурс]. URL: https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2024/08/Informatsiino_analitychna_dovidka_zakonodavstvo_08_08-web.pdf.
21. European Commission. Spin-offs driving innovation across EU-27 [Електронний ресурс]. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/spin-offs-driving-innovation-across-eu-27>.
22. European Innovation Council and SMEs Executive Agency (EIC) [Електронний ресурс]. URL: https://eic.ec.europa.eu/index_en.
23. European Investment Fund [Електронний ресурс]. URL: <https://www.eif.org/index.htm>.
24. InvestEU Fund [Електронний ресурс]. URL: https://investeu.europa.eu/investeu-programme/investeu-fund_en.
25. Horizon Europe [Електронний ресурс]. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en.
26. Закон України «Про державні закупівлі» від 19.11.2021 № 984-IX [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-21#Text.
27. Ukrainian Startup Fund. Програма EIC Ecosystem Partnerships and Co-Investment Support [Електронний ресурс]. URL: <https://usf.com.ua/rozpochinaiemoprogramu-eic-ecosystem-partnerships-and-co-investment-support/>.
28. EISMEA Partner Services [Електронний ресурс]. URL: <https://partnerservices.eisMEA.eu/>.
29. TUM Patentpolitik (IP Policy) [Електронний ресурс]. URL: https://www.forte.tum.de/fileadmin/w00bgt/www/Patent-_und_Lizenzbuero/tum_patentpolitik_ip_policy_en.pdf.
30. Universität Heidelberg. Policy on intellectual property [Електронний ресурс]. URL: <https://www.uni-heidelberg.de/en/university/about-the-university/good-academic-practice/ip-policy>.
31. KU Leuven. Spin-off policy [Електронний ресурс]. URL: <https://lrd.kuleuven.be/en/spinoff>.
32. KU Leuven. Research figures [Електронний ресурс]. URL: <https://research.kuleuven.be/en/policy-figures/facts-figures/research-figures>.
33. European Commission. SPIN-OFF Establishment Manual [Електронний ресурс]. URL: <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/6ec933db-9d46-434a-9e2f-fa40ec93db3b/SPIN-OFF-ESTABLISHMENT-MANUAL.pdf>.
34. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 21.07.2017 № 3715-17 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>.
35. Офіс Горизонт Європа в Україні. Дашборд участі України в Програмі «Горизонт Європа» [Електронний ресурс]. URL: <https://horizon-europe.org.ua/uk/about-he/ua-dashboard/>.

Контакти

01601, Україна, м. Київ, вул. Дмитра Годзенка, 1

office@nipo.gov.ua

+380 (44) 494-06-11

Гайд підготовлений командою відділу розвитку інноваційної екосистеми Департаменту розвитку інновацій УКРНОІВІ.

Представлена інформація наведена з урахуванням положень законодавства станом на 08.01.2026 року.

© УКРНОІВІ, 2026

© Attribution 4.0 International (CC-BY-4.0)

Ліцензія © не поширюється на контент у цьому виданні, що не належить УКРНОІВІ.

В даному матеріалі використовуються неоригінальні об'єкти (зображення), згенеровані комп'ютерною програмою – ChatGPT.

